

Yeni Ay

Ağustos 2024

#74

Burcu ÜNÜVAR | unuvarb@tskb.com.tr

Direktör—Baş Ekonomist

“Benden de Selam Yaz!”

Yeni Ay'ın bu sayısının başlığı üç kez değişti. Yazdım yazdım sildim. Sonra tam da bu “yazıp yazıp silme” meselesinin derdim olduğunu anladım. Yazıp sildiklerim, söylemekten vazgeçtiklerim var. Sonuçta mevzu o kadar çok ki, seçmek-önceliklendirmek zorunda kalıyoruz.

Bir yandan bu kadar titizlenirken, diğer yandan yüksek frekanslı ve zıt yönlü pek çok uyarıcıya maruz kalan küresel ekonomi gündeminde, gürültüden ve seans sonu kâr baskısından arındırıp yazmaya çalıştığımız kalkınma perspektifli yazıların “gümbürtüye gitmesinden” endişe ediyorum.

Aslında bence sonunda aynı yerde buluşuyoruz ama zaman alıyor. Geçmiş yıllarda, iklim krizi konusunda yazarken “Tamam işte, yenilenebilir enerji konusu yani, değil mi?” dönüşleri alırdım. Bugün iklim krizinin ve krizle mücadelenin ne kadar çok yönlü olduğunda uzlaşıyoruz, geçmiş sohbetler unutuldu. Fakat benzer duyguları bu sefer başka konularda hissediyorum. Küresel borç meselesi örneğin; çok yazdım. Sürekli ve sadece para politikası konuşmanın, maliye politikasıyla çözülecek dertleri gündem dışı bırakması da bir sıkıntı; çok yazdım. Gelir eşitsizliği, teknolojik birikimin adil dağılmaması, sosyal asansörün çalışmaması, artan korumacılık... Çok yazdım.

Gidişat belli. Bu dertler bitmediği için daha da yazmaya devam edeceğim. Makrocunun derdi bitmez zaten ama bu dertlerin pek çoğu fiyatlanmıyor da. Tabi piyasa, bunları fiyatlamak için kurulmuş bir mekanizma değil. Getiri değişimi üzerinden çalışan bir sistemden bahsediyoruz. Ama benim altını çizmek istediğim yer tam da burası zaten. Yukarıda bahsettiğim, sıklıkla yazdığım ama sesimi duyuramadığımı hissettiğim konular, zaten getirileri de etkileyecek. Yani gün gelecek, bunların önemli olduğunda da uzlaşacağız muhtemelen. O günü ne kadar öne çeksek, kârdır.

Umur Bugay'ın senaryosundan, Zeki Ökten yönetmenliği ve Kemal Sunal, Şener Şen gibi ustaların oyunculuğuyla hafızalara kazınan “Çöpçüler Kralı” geliyor aklıma. Sokağın dertlerini apartmanın penceresinden izleyen, bunları gazeteye yazacağını söyleyen ve rahmetli Ertuğrul Bilda tarafından canlandırılan karaktere şöyle seslenir kahramanımız: Yaz amca yaz, benden de selam yaz! İşte tam bu hesap, boşuna mı yazıyoruz diye düşündüğüm oluyor bazen. Sonra aklıma neden yazdığımız geliyor. Çünkü “Geride kimseyi bırakmayacağız!” diyen kalkınma bankası iktisatçıları olarak istiyoruz ki, iyi olsun “iki gözümüzün çiçekleri”, yani iyi olalım hepimiz. Velhasıl yazmaya devam! Yazı da, selam da benden olsun! Bonus hizmet:)

~ 5 Ağustos, TÜFE-ÜFE

Her enflasyon verisi önemli. (Bu cümlem hiç değişmiyor farkında mısınız?)

~ 8 Ağustos, TCMB Enflasyon Raporu

Sahadayım, salondayım, dinleyiciyim. 2025 tahminine ne dersiniz?

~ 20 Ağustos, TCMB Para Politikası Kurulu Kararı

Pas. Faiz indirimi için de, faiz indirimi konuşmak için de erken.

~ 21 Ağustos, Fed Para Politikası Kurulu Tutanakları

İktisat hafiyeleri iş başına!

~ 30 Ağustos, Zafer Bayramı

Kutlu Olsun! Gururla!

Yeni Ay Ağustos 2024

Bilen Anlatsın

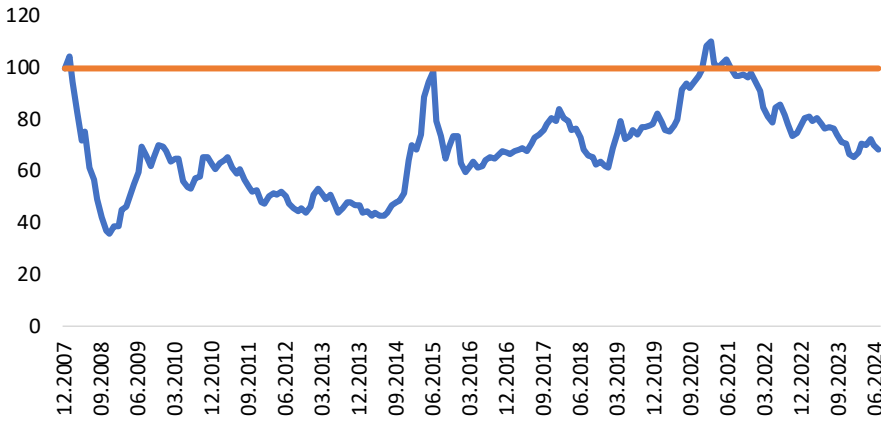
Önemli uyarı: Bu; Çin ekonomisi ile ilgili bir yazı değildir.

Çünkü hem Çin ekonomisi alanında çalışmıyorum hem de aslında ön plana çıkarmak istediğim mevzu tam da, Çin dışındaki Asya ülkelerini yakından takip etmenin gerekliliği.

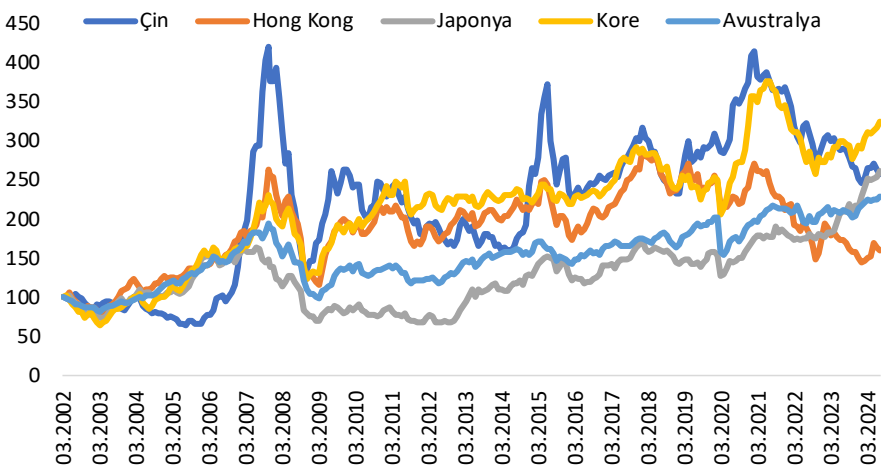
Peki durup dururken bunu neden söylüyorum? 29 Temmuz'da, Financial Times'ta (FT) bir haber vardı. "Piyasa Güncellemesi" haber grubu altında geçen bu bilgilendirmenin başlığı bana çok ilginç geldi: Asya'daki diğer hisse senetleri endeksleri yükselirken, Çin hisseleri geriledi!

Bir dakika yahu! Böyle olmaz ki! Çin ve Asya, etle tırnak, kavunla peynir gibidir. Değil midir?

Çin Hisse Senetleri Endeksi, SHSZ300, Aralık
2007=100

Seçili Hisse Senedi Endeksleri, Mart 2002=100

Kaynak: Bloomberg, TSKB Yeni Ay #74

Önce hafızamı tazelemek için Çin hisse senedi endeksine baktım. 2008 Krizi öncesinden taşımak istediğim için 12/2007'yi 100'e eşitledim. Zayıf.

Sonra, FT'nin haberinde "Asya" olarak grupladığı ülkelerin hisse senetleri endekslerini de grafiğe ekledim. Dönemi de 2002'ye genişlettim.

Avustralya, Kore, Japonya hisse senetleri Çin ve Hong-Kong'dan ayrı bir hikaye yazabiliyor. Borsalardaki düzenleme kargaşasının yarattığı ülkeler arası sermaye kayışları, siyasal belirsizlik ve tansiyon, çip teknolojilerinin Kore lehine yarattığı avantaj, Avustralya'nın ihracat hamlesi...

Asya'da dengeler belki de farklılaşıyor. Zayıflayan bir Çin'in dünya ekonomisi için anlamı hâlâ büyüktür de, 10 sene önce ile aynı mıdır? Çin, sadece iç talep-ihracat dengesini mi yönetmeye çalışıyor yoksa Asya'da değişen rekabeti mi?

Çin, sadece Çin değil muhtemeller. Bilen anlatsın!

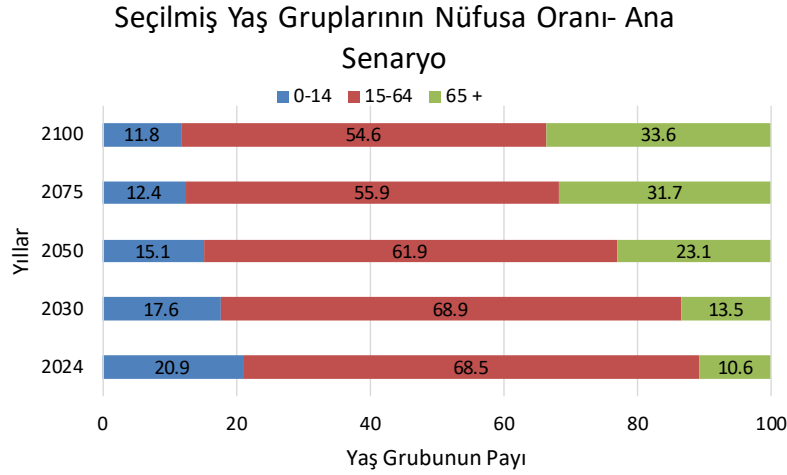
Yeni Ay Ağustos 2024

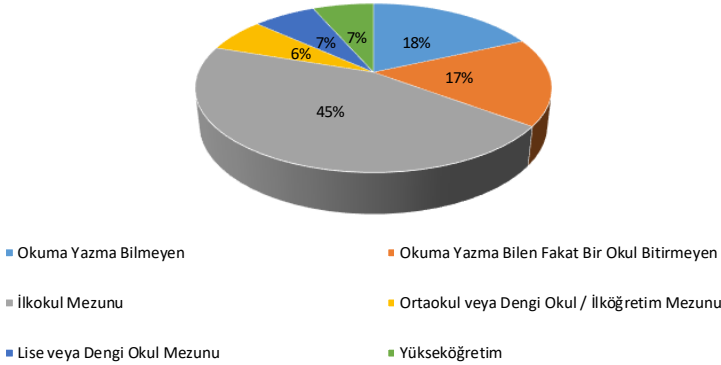
Kayda Değer

Yakın zamanda, küresel nüfus dinamikleri konusundaki fikirlerimi derli toplu yazma fırsatım oldu. Bloomberg Businessweek'in 19 Temmuz tarihli sayısında bu görüşlerimin bir kısmı yer alıyor. Ben de dergideki diğer uzmanların görüşlerini okuma fırsatı buldum ve oldukça faydalandım. Verdiğim görüşün bir kısmını burada da paylaşmak isterim. Çünkü sosyal medya ve benzeri mecralarda, nüfus dinamikleri hakkında gördüğüm görüşlerin ağırlıklı olarak genç nüfus üzerinden bir okuma yaptıklarını fark ettim. İlginizi çekebileceğini umarak ve kalkınma perspektifinin altını çizerek, kendi görüşlerimi arz ederim!

Daha önce 2080-2100 arasında sabit olması beklenen dünya nüfusunun, artık aynı dönemde gerileyeceği tahmin ediliyor. Yani, yaşılanıyoruz. Bu durum, çalışabilir genç nüfus oranının yüksekliğini, bir demografik fırsat penceresi olarak gören anlayışı da elbette zorluyor. Ancak böylesi bir fırsat penceresinin, bahsedilen genç nüfus sağlıklı, iyi eğitilmiş ve doğru yetenek setiyle donatılmış olduğunda açılabilmesini de hatırlamak gerek. Dolayısıyla her kalabalık genç nüfus, iktisadi aktivite üzerinde aynı etkiyi vermeyecektir.

Eğitim Durumuna Göre Yaşlı Nüfus Oranı

Kaynak: TÜİK, TSKB Yeni Ay #74

Aynı şekilde, her yaşlı nüfusun iktisadi anlamı da aynı olmayacaktır. İnsan ömrünün uzamasının ve kalitesinin yükselmesinin de yaratabileceği fırsat penceresi var. Dünya bugün, bu tarz bir fırsat penceresinden yoksun olduğumuzu düşünüyorsa, endişelendiğimiz konu sadece nüfus artışının zayıflaması değil, insan hayatının kalitesini zamanında yeterince desteklememiş olmanın sonuçlarıdır.

Yandaki grafikler, Türkiye nüfus dinamiklerini gösteriyor. Biz de yaşılanıyoruz. Gelin bir de yaşlılarımızın mevcut durumuna bakalım: %45'i ilköğretim mezunu ve 65 yaş üstünün %78'inde kronik hastalıklar var.

Oysa yaşlı nüfusun yaratabileceği fırsat penceresinin torun bakmanın ötesinde olması mümkün. Yaşlı nüfusa bir "sağlık sigortası yükü", genç nüfusa da "çalışma motoru" olarak bakmakla başlayacak her şey.

"Geride kimseyi bırakmayacağız" diyen kalkınma bankası iktisatçıları için, nüfus sadece bir sayı değil. Kayda geçen kişi sayısı kadar, bu kişilerin kayda değer kalitede ve güvencede bir hayat yaşaması da önemli. Bunu dikkate almayan bir nüfus yönetimi, küresel ekonomi için faydadan çok zarar getirecektir. Öyledir!

Kalkınma Günlükleri

Maksat Spor Olsun (Değil)!

Muhteremler, durumum malumunuz. Jimnastikçi öveceksem "Bravo! Nadia Comaneci gibi!" diyorum. Buz pateni deyince Katerina Witt'i tek geçiyorum. Jamaika takımını Kalgari Kış Olimpiyatları'nda izlemiş (Televizyondan pek tabii!), küçükken en sevdiği oyuncağı olimpiyat maskotu olan bir iktisatçı olarak yazıyorum bu satırları.

Aman yanlış anlamayın. "Olimpiyatları çok sıkı takip ederim." demek istemiyorum. Aslında söylemek istediğim şey şu: Biz çocukken olimpiyatlar daha çok gündemdeydi. Son günlerde bunu eşim dostumla da konuşuyorum. Hepimiz için benzer bir durum var: olimpiyatlar gündemde arka sıralarda. Bu belki bizim çocukluğumuza kıyasla çeldirici etkinliklerin daha fazla olmasından belki de sporun hayatımızdaki anlamının değişmesinden kaynaklanıyor.

Fakat yine de olimpiyatların sadece spora (-ki sevimli ve meraklı bir çocuktu), mevzuyu Çocuklarıma da, tek tek olimpiyat maskotlarını

etkinliği olmadığı öğretilen çocuk Ünüvar'ın hatırı-gündemime almak, gündeminize getirmek istedim. tanıtıma karar verdim.

Hadi bu senekiyle başlayalım. 2024 Paris (Phryge– Frigler diye mi çevirmek gerekirdi?). Evet, Antik Çağ'da Orta Anadolu'da yaşamış olan Frigler'den bahsediyorum. Friglerin kullandığı başlık modeli Avrupa'ya da yayılıyor ve Fransız Devrimi sırasında kullanılan bir simge haline geliyor. Nereden nereye! Ama olimpiyatlar sadece 100 metre engelli değil ki! Sahi, olimpiyat ruhu neydi? Neyse...

Olimpiyatları'nın maskotu bir şapka ve adı Frig (Phryge– Frigler diye mi çevirmek gerekirdi?). Evet, Antik Çağ'da Orta Anadolu'da yaşamış olan Frigler'den bahsediyorum. Friglerin kullandığı başlık modeli Avrupa'ya da yayılıyor ve Fransız Devrimi sırasında kullanılan bir simge haline geliyor. Nereden nereye! Ama olimpiyatlar sadece 100 metre engelli değil ki! Sahi, olimpiyat ruhu neydi? Neyse...

Bu yıl olimpiyatlar ve paralimpik oyunlar konusunda, iki başlık çok ön plana çıktı. Birincisi, cinsiyet dengesi: Yapılan açıklamaya göre, oyunların tamamına katılımda, kadın—erkek sporcu eşit. Paralimpik oyunlar için ben bunu doğrulayamadım ama iddialı değilim.

Bir diğer konu ise tabii ki, olimpiyat ve paralimpik oyunların iklim değişikliği ile ilişkisi. Olimpiyatlar, son derece büyük inşaat aktivitesini de beraberinde getiriyor. Peki sürekli şehir değiştirip bu tarz bir ek emisyon yaratmak istiyor muyuz? Değer mi? Yoksa geçmiş yıllarda ev sahipliği yapan şehirlerin o dönem kurdukları altyapıları dönüşümlü olarak kullanmak daha mı mantıklı? Her şeyde "yeniden kullanım" var da, spor tesisinde mi olmayacak?

Genel sohbeti bırakıp izninizle ilk başlığa geri döneyim ve konuyu da memleketime getireyim: sporda cinsiyet dengesi. Rakamları Birleşmiş Milletler Türkiye Ofisi üzerinden aktarıyorum ama orijinal raporu da referanslara ekledim.

- ~ Türkiye'deki lisanslı 7,3 milyon sporcunun %36,72'si kadın
- ~ Spor federasyonlarındaki yönetim kurulu üyelerinin %8,1'i, genel sekreterlerin de %14,06'sı kadın
- ~ Spor federasyonlarının %39,06'sının yönetiminde hiç kadın yok.

Bu arada hemen ekleyeyim, Paris Olimpiyatları'na Türkiye 102 sporcuyla katıldı. Bunların 54'ü kadın, 48'i erkek. Bu açıdan, genel kadın-erkek dengesinden daha iyi bir temsile sahip Türk milli takımı. Ama yukarıdaki rakamlar iyileştirme ihtiyacını gözler önüne seriyor.

O halde bağlayalım mı? Olimpiyatları izliyor musunuz, izlemiyor musunuz ben karışmam! Ama spor takibini "Maksat spor olsun." un ötesine taşıma zamanıdır.

Referanslar

- ~ <https://turkiye.un.org/en/275309-changing-game-record-number-women-athletes-t%C3%BCrkiye-compete-paris-2024-olympics>
- ~ https://www.kasfad.org/wp-content/uploads/kasfad_14Mart-raporu.pdf

Yeni Ay'ın Geçmiş Sayılarına Ulařmak İçin:

<https://www.tskb.com.tr/arastirma-raporlari/ekonomik-arastirmalar/tskb-basekonomistinden-yeni-ay>

TSKB Ekonomik Araştırmalar Yayınlarına Üye Olmak İçin Üyelik E-Postası Atabilirsiniz

ekonomikarastirmalar@tskb.com.tr

TSKB

Ekonomik Arařtırmalar

ekonomikarastirmalar@tskb.com.tr

MECLİSİ MEBUSAN CAD. NO 81

FINDIKLI İSTANBUL 34427, TÜRKİYE

tel: (90) 212 334 50 50 faks: (90) 212 334 52 34

2024 Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. her hakkı mahfuzdur.

Bu doküman Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.'nin yatırım bankacılığı faaliyetleri kapsamında, kişisel kullanıma yönelik olarak ve bilgi için hazırlanmıştır. Bu dokümana dayalı herhangi bir işlem yapılması tarafımızdan öngörülen bir husus değildir. Belirtilen görüşler sadece bizim güncel görüşlerimizdir. Bu raporda yer alan bilgileri makul bir esasa dayalı olarak güncelleştirirken, bu konuda mevzuat, uygunluk veya diğer başka nedenlerle amaca uygunluk tam olarak sağlanamamış olabilir.

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. ve/veya bağlı kuruluşları veya çalışanları, burada belirtilen senetleri ihraç edenlere ait menkul kıymetlerle ilgili olarak bir pozisyon almış olabilir veya alabilir; menkul kıymetler üzerinde opsiyonları olabilir veya ilgili diğer bir yatırıma girebilir; bu menkul kıymetleri ihraç eden firmalara danışmanlık yapmış, hisselerinin halka arzına aracılık veya yüklenim taahhüdünde bulunmuş olabilir.

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. ve/veya bağlı kuruluşları bu raporda belirtilen herhangi bir şirket için yatırım bankacılığı da dahil olmak üzere önemli tavsiyeler veya yatırım hizmetleri sağlıyor veya sağlamış olabilir.

Bu raporun ilgili olduğu yatırım fiyatı veya değeri, direkt veya indirekt olarak, yatırımcıların menfaatlerine ters düşebilir. Döviz kurlarındaki herhangi bir değişimin yatırımın değeri veya fiyatı veya bu yatırımdan sağlanan gelir üzerinde olumsuz bir etkisi olabilir. Geçmişteki performans her zaman gelecekteki performansın kılavuzu olacak demek değildir. Yatırım geliri dalgalanma gösterebilir.

Bu rapor kamuya açık bilgilere dayalıdır. Doğru veya tamam olmayan hiçbir beyan yapılmamıştır. Bu rapor söz konusu menkul kıymetlerin alınması veya satılması için bir teklif, yorum ya da yatırım tavsiyesi değildir veya bu menkul kıymetlerin alınıp satılmasına yönelik bir teklif için de bir istek veya zorlama değildir. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. ve kendisiyle bağlantılı olan diğerleri bahsedilen şirketlerin menkul kıymetleriyle ilgili pozisyon alabilirler veya bu menkul kıymetlerle ilgili işlem yapabilirler, ayrıca bu şirketler için yatırım bankacılığı hizmetleri de verebilirler.

Herhangi bir yatırım kararı yatırımcının tamamıyla kendi kişisel seçimine dayanmalıdır. Bu rapordaki bilgiler herhangi bir yatırım tavsiyesi olmayıp, raporda yer alan firmalara yatırım yapılmasından ötürü Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. hiç bir sorumluluk kabul etmez.

Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti, yetkili kuruluşlar tarafından kişilerin risk ve getiri tercihleri dikkate alınarak kişiye özel sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler ise genel niteliktedir. Bu tavsiyeler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir.

